

Sommige knippers en knipsters hebben zich, zoals we uit het voorgaande reeds hebben opgemerkt, ook bezig gehouden met het maken van DIORAMA'S; later gewoonlijk BAVELAARTJES genoemd. Men heeft ze in tal van soorten, maar gewoonlijk verstaat men er houten kastjes onder, waarvan de voorkant van glas is, terwijl de achterkant gewoonlijk met blauw papier beplakt is. Daarin bevinden zich landschappen, gebouwen, huiselijke, en straattoneeltjes, soms ook na- bootsingen van schilderijen, die uit hout, been, ivoor, papier of van verschillende materialen gemaakt zijn. Men maakte ze vanaf de 16-de eeuw tot in de 20-ste. Misschien worden ze nog wel gemaakt.

De naam BAVELAAR komt van CORNELIS BAVELAAR (1775-1831), wonende te Leiden aan het Galgewater. Hij was de zoon van een steenhouwer en zelf timmermans- knecht tot zijn 28-ste jaar. Toen begon hij met de vervaardiging van dergelijke kastjes (13).

De familie Westra~~t~~ van Holthe-Eberson uit Assen, meent in het bezit te zijn van een echt Bavelaartje en het doet sterk denken aan de echte Bavelaartjes die ik gezien heb. Enkele exemplaren van hem vindt men in het museum "De Lakenhal" te Leiden.

Een prachtexemplaar zag ik bij Mevrouw S.M. Pool-Valeton te Groningen, die het ten geschenke gaf aan haar zuster, Mevrouw Versteegh-Valeton te Amerongen. Het is vrij groot en niet gesigneerd, maar draagt het jaartal 1831. De grootvader van genoemde dames, eertijds chef van het ijkkantoor te Groningen, heeft verteld, dat het een bocht van de Merwede voorstelt, bij Papendrecht en als men die omgeving kent, doet het er sterk aan denken. Het is vervaardigd door een oud-zeekapitein, die het als tegenprestatie voor, aan hem verleende hulp, ten geschenke gaf aan de overgrootvader, de Heer J. de Beuff uit Dordrecht. Het is geheel van PAPIER VERVAARDIGD en in de sierlijkheid van het nagebootste zeilschip en de fijne afwerking van elk detail, schijnt de grote liefde van de maker voor zijn schip en geboorteplaats tot uiting te zijn gekomen. Hier is m.i. niet alleen sprake van kunstvaardigheid, maar men kan spreken van een kunstuiting. Het schijnt dat men in die omgeving veel aan dit soort handenarbeid gedaan heeft, want ik zag in het museum ~~van de~~ ^{Mr.} "Simon van Gijn" te Dordrecht ook enkele prachtexemplaren.

In het bezit van de Heer J. Knoef te 's Gravenhage is een merkwaardig ~~st~~ staaltje van papierkunst, evenmin tot de gewone knipkunst behorende. Het is gemaakt door J.H. REYGERS in 1801, ter gelegenheid van een zilveren bruiloft. Het bestaat uit een wit kartonnen omlijsting, waartegen festoenen, de kunsten symboliserend, zijn opgehangen. Deze omlijsting sluit een hemelsblauwe nis in, waarin een altaarachtig bouwsel staat, ook weer beladen met velerlei allegorische sier. Er boven hangt een doek, waarop vermeld staat wat aanleiding was tot het bedenken en maken van dit "kunstwerk", dat sterk de geest van de tijd weerspiegelt, waarin het ontstond, maar dat toch zeer kunstig en geheel van papier vervaardigd is (14).

Een wonderlijk knipwerk is te zien in het Centraal Museum te Utrecht. Het is 34-45 c.M. en geheel vervaardigd van wit papier en carton door J.V.KERCHEM in 1787. Het stelt een graftombe voor, staande in een nis, ter weerszijden behangen met krijgstropheeen en bekroond met een guirlande. Het is weer zeer typerend voor ~~de~~ de smaak uit die tijd. Hier en daar symbolen van vergankelijkheid.

Links onderaan een knielende figuur met opgeheven handen en het wapen der familie Visscher, alles achter elkaar geplaatst. Het stelt de graftombe voor van de in 1787 gesneuvelde Patriottenkapitein, Mr. C.C. Visscher. Op de voorkant der tombe de woorden:

"Bataven ziet en schreyt, 't is Visscher die hier Rust
Door het lood der dwinglandy te vroeg der aarde ontvangen
De dood heeft, tot uw Smart, zijn Levenslamp gebluscht
Opdat hij, voor Gods throon Tyrannen aan zou klagen;
Volgt hem in't heldenspoor.....hij stierf een dood zoo vrij,
Leeft als Bataven past.....Sterft eens zoo grootsch als hij."

Onderaan rechts J.V.Kerchem, 1787. Inv. et fecit.

Dit monument dat op stadskosten zou worden opgericht in de Buurkerk, is onuitgevoerd gebleven, wegens herstel van Prins Willem V (zie voor andere musea noot 15).

Een bijzonder knipstuk hangt in het stadhuis te Hasselt, gemaakt door JOHANNES KORNELIS VAN FERNEY, geboren 14 Juli 1790 ~~te Middelburg~~ te Middelburg en overleden te Ootmarsum 3 October 1867. Hij was een broer van de beroemde knipper DAVID LAMBERT VAN FERNEY, waarover in het volgende hoofdstuk (16).

Een soort Bavelaartje zag ik in het Frans Hals Museum te Haarlem. Het is tevens een HUWELIJKSWAPENKNIPSEL, waarvan de figuren achter elkaar geplaatst zijn. Het is een herinnering aan het huwelijk van het echtpaar van Haffelaer-van Haeften, schijnbedriegertjes, gedichten, meer vreemd dan mooi. Twee wapens boven een monogram en op de voorgrond de Nederlandse Leeuw. Het is gesigneerd J.SPAAN, inv. fecit 1790.

XV. Heerensmonsterkerk te Zierikzee.

Papierknipwerk, vervaardigd door W. van Borrendamme, Commissaris van Politie te Zierikzee in 1838-1840. De kerk was afgebrand van 6 op 7 October 1832. De ze maquette was eigendom van de familie Ichtman en werd November 1954 geschonken aan het museum te Zierikzee.